

Avalent>Kohtumenetlused>Tsiivilasjad>Millise riigi kohus on pädev kohtuasjaga tegelema? Millise riigi kohus on pädev kohtuasjaga tegelema?

Poola

1 Kas pöörduda tuleks tavalisse tsiviilkohtusse või erikohtusse (nt töö vaidluskohtusse)?

Poolas menetletakse tsiviilasju üldkohtutes (*sądy powszechne*) ja kõrgeimas kohtus (*Sąd Najwyższy*) (vt „Kohtukorraldus liikmesriikides – Poola“), välja arvatud juhtudel, mil need kuuluvad erikohtute pädevusse.

Kohtualluvust käsitlevad sätted sisalduvad tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Kodeks Postępowania Cywilnego*) artiklites 16–18 ja artiklites 27–46.

Rajoonikohtutes (*sądy rejonowe*) arutavad tsiviilasju järgmised kolleegiumid:

tsiviilkolleegium;

perekonna- ja alaealiste asjade kolleegium (perekonnaasjade kohtud, *sądy rodzinne*) – perekonna- ja eestkostetasjad, alaealiste moraalse rikutuse ja nende sooritatud karistatavate tegudega seotud kohtuasjad, alkoholi-, narkootikumide või psühhotropsete ainete sõltlaste ravi puudutavad kohtuasjad ning muud kohtuasjad, mis kuuluvad muude õigusaktide kohaselt eestkostekohtu pädevusse;

töövaidluste ja sotsiaalkindlustuskolleegium (töökohtud, *sądy pracy*) – tööõiguse ja sotsiaalkindlustusega seotud kohtuasjad;

kaubanduskolleegium (kaubanduskohtud, *sądy gospodarcze*) – majandusüksustevahelised äritegevust puudutavad äriõigusalased ja tsiviilvaidlused; ettevõtjatevahelisi suhteid või partnerlussuhteid käsitlevad kohtuasjad; äriühingute juhatuse liikmete vastu algatatud kohtuasjad, kohtuasjad, mis puudutavad juhatuse liikmete poolt riiklikule kohturegistrile esitatud valeandmetega seotud nõudeid; majandusüksuste vastu algatatud kohtuasjad, milles nõutakse keskkonnakahju tekitamise lõpetamist või sellest tuleneva kahju hüvitamist ning keskkonda ohustava tegevuse keelamist või piiramist; ehitustööde hankelepinguid ja ehitustööde teostamiseks vajaliku ehitusprotsessiga tihedalt seotud lepinguid käsitlevad kohtuasjad; liisingulepinguid käsitlevad kohtuasjad; selliste isikute vastu algatatud kohtuasjad, kellel lasub seadusest või õigusaktidest tulenev kas alternatiivne, solidaarne või individuaalne vastutus majandusüksuse võlgade eest; riigiettevõtete organite vahelised kohtuasjad; riigiettevõtte või selle juhtorganite ja selle asutamis- või järelevalveorgani vahelised kohtuasjad; pankrotti ja restruktureerimist käsitlevad kohtuasjad; kohtuasjad, mis käsitlevad täiteklausli lisamist täitedokumenti, mis sisaldab lõplikku või viivitamatult täitmisele kuuluvat kaubanduskohtu otsust või nimetatud kohtus sõlmitud kokkulepet; kohtuasjad, mis käsitlevad täiteklausli tühistamist täitedokumendis, mis sisaldab lõplikku või viivitamatult täitmisele kuuluvat kaubanduskohtu otsust või nimetatud kohtus sõlmitud kokkulepet; ning pankrotiasjad;

kinnistusosakond – kinnistusregistri pidamine ja muude kinnistusameti toimingutega seotud tsiviilasjade menetlemine.

Poola regionaalsetes kohtutes (*sądy okręgowe*) on samasugused kolleegiumid, välja arvatud kinnistusosakond ning perekonna- ja alaealiste asjade kolleegium. Poola regionaalsetes kohtutes on perekonnaasjade kolleegium, mis menetleb eelkõige lahutus-, lahusel- ja lahuselu lõpetamise asju, abielu kehtetuks tunnistamise, abielu või selle puudumise tuvastamise asju ning välisriikide kohtute otsuste täidetavaks tunnistamise küsimusi perekonnaasjades. Varssavi regionaalse kohtu struktuuri kuulub järgmine täiendav üksus:

konkurents- ja tarbijakaitse kohus (*Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów*), mille pädevusse kuuluvad monopoolse tegevuse ärahoidmisega ning energeetikavaldkonna reguleerimisega seotud kohtuasjad.

Lisaks sellele on **Gdański, Katowice, Lublini, Poznańi ja Varssavi** regionaalsetel kohtutel intellektuaalomandi osakonnad, kes tegelevad intellektuaalomandi kaitsega seotud kohtuvaidluste lahendamise (sealhulgas Varssavi regionaalses kohtus), kohtuasjadega, mis käsitlevad ELi kaubamärkide ja ühenduse disainilahenduste kaitset, tööstusdisainilahenduste ja kaubamärkide õiguste rikkumist, võimalikku rikkumist või rikkumise puudumist, ühenduse disainilahenduste kehtetuks tunnistamist, kaubamärkide aegumist või kehtetuks tunnistamist ning kaubamärkide õiguste rikkumise mõju.

1. jaanuaril 2010 määrati Lublini rajoonikohus (praegu: **Lublin Zachód**) rajoonikohus **Lublinis**) pädevaks kohtuks, kes võib tegeleda teiste rajoonikohtute pädevusse kuuluvate kohtuvaidluste lahendamisega elektroonilise maksekäsumenetluse teel.

2 Kui pädev kohus on tavaline tsiviilkohus (st see on kohus, kes asja menetleb), siis kuidas saan teada, millisesse tsiviilkohtusse pean ma pöörduma?

Üldjuhul on rajoonikohtute pädevuses lahendada esimese astmena tsiviilasju. **Rajoonikohtute** (*sądy rejonowe*) pädevusse kuuluvad kõik kohtuasjad, välja arvatud need, mis kuuluvad seaduse (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 16 ja 507) alusel regionaalsete kohtute pädevusse.

Regionaalsed kohtud (*sądy okręgowe*) on pädevad lahendama esimese astmena tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 17 loetletud asju, nimelt: mittevaralised õigused ja nende õigustega kaasnevad omandinõuded, välja arvatud

lapse põlvnemise tuvastamist või vaidlustamist, isaduse omaksvõtu tühistamist ja lapsendamise tühistamist käsitlevad kohtuasjad;

autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse ning **leiutiste, kasulike mudelite, tööstusdisainilahenduste, kaubamärkide, geograafiliste tähiste ja integraallülituste topoloogia ning muude intellektuaalomandi õiguste kaitsega seotud kohtuasjad;**

ajakirjandusseaduse alusel esitatud nõuded;

varalised õigused, kui vaidluse eseme väärtus ületab 100 000 zlotti, välja arvatud kohtuasjad, mis käsitlevad **hoolduskohustust, valduse rikkumist ja abikaasade varalahususe kehtestamist, ning elektroonilise maksekäsumenetluse teel** lahendatavad kohtuasjad;

ühistute jagunemise kohta kohtuotsuse tegemine vastava otsuse asemel;

juuriidiliste isikute juhtorganite ja selliste üksuste, mis ei ole juuriidilised isikud, kuid kellele on seadusega antud juuriidilise isiku staatus, otsuste kehtetuks tunnistamine, tühistamine või nende puudumise tuvastamine;

ebaausa konkurentsi ärahoidmine ja selle vastu võitlemine;

ebaseaduslikust lõplikust kohtuotsusest tingitud kahju hüvitamine;

isikuandmete kaitse õigusnormidest tulenevate õiguste rikkumisega seotud nõuded.

Lisaks sellele kuuluvad **regionaalsete kohtute** pädevusse näiteks:

teovõimetusega seotud kohtuasjad;

riigiettevõtete tegevust puudutavad vaidlused, mis on tekkinud ettevõtte juhatuse ja direktori vahel, ettevõtte juhtorganite ja asutavate organite vahel ning juhtorganite ja ettevõtte üle järelevalvet teostava organi vahel;

välisriigi kohtute otsuste tunnistamine ja nende täidetavaks tunnistamine (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 11481 ja 11511).

Omandiõigusega seotud asjades on hageja kohustatud täpsustama hagiavalduses vaidluse eseme väärtuse, välja arvatud juhul, kui vaidluse esemeks on juba kindel rahasumma.

Rahaliste nõuete puhul on vaidluse eseme väärtuseks konkreetne rahasumma ka juhul, kui nõue esitatakse muu nõude alternatiivina. Muudes varaga seotud asjades on hageja kohustatud täpsustama vaidluse eseme väärtuse, nimetades asjaomase rahasumma hagiavalduses vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklitele 20–24.

2.1 Kas madalama ja kõrgema astme tavaline tsiviilkohtus on erinevad (nt maakohus kui madalama astme kohus ja ringkonnakohus kui kõrgema astme kohus) ning kui need on erinevad, siis milline neist on pädev minu asja arutama?

Vt punkt 2.

2.2 Territoriaalne pädevus (kas minu asja on pädev arutama A linna kohus või B linna kohus?)

Poola tsiviilkohtumenetluse seadustikus tehakse vahet järgmistel kohtualluvuse liikidel: üldine (artiklid 27–30), valikuline (artiklid 31–37) ja erandlik kohtualluvus (artiklid 38–42). Territoriaalset kohtualluvust puudutavaid lisaküsimusi reguleeritakse erisätetega (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 43–46).

Territoriaalset kohtualluvust kirjeldatakse põhjalikult punktides 2.2.1–2.2.3.

2.2.1 Üldise kohtualluvuse põhireegel

Üldine territoriaalne kohtualluvus

Hagi tuleb esitada sellele esimese astme kohtule, mille tööpiirkonnas asub kostja alaline elukoht (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 27).

Tsiviilseadustiku artikli 25 kohaselt on füüsilise isiku alaline elukoht asula, kus isik viibib kavatsusega viibida seal alaliselt. Kui kostja ei ela Poolas, määratakse üldine kohtualluvus tema viibimiskoha alusel ja kui see pole teada või ei asu Poolas, tuleb hagi esitada kostja viimase alalise elukoha järgsele kohtule Poolas.

Hagid riigikassa vastu tuleb esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on asjast puudutatud üksuse registreeritud asukoht. Kui riigikassat esindab Poola Vabariigi finantsprokuratuur (*Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej*), tuleb hagi esitada kohtule, mille tööpiirkonnas asub selle finantsprokuratuuri haru registreeritud asukoht, mis vastutab asjast puudutatud üksuse eest.

Hagid teiste juriidiliste isikute ja muude üksuste vastu, mis ei ole juriidilised isikud, tuleb esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on nende isikute registreeritud asukoht (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 30).

2.2.2 Erandid

Vt punkt 2.2.2.1.

2.2.2.1 Millal võib valida, kas pöörduda kostja elukohajärgsesse kohtusse (üldise kohtualluvuse alusel kindlaksmääratud kohus) või mõnda teise kohtusse?

Valikuline territoriaalne kohtualluvus võimaldab hagejal kohut teatavatel juhtudel valida. Hageja võib esitada hagi üldise pädevusega kohtule või mõnele muule tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklites 32–371 nimetatud kohtule.

Valikuline territoriaalne kohtualluvus nähakse ette asjades, mis puudutavad järgmist:

elatisnõuded ja lapse põlvnemise tuvastamine ning sellega seotud nõuded – hagi võib esitada õigustatud isiku alalise elukoha järgsele kohtule; omandinõuded majandusüksuse vastu – hagi võib esitada majandusüksuse peakorteri või filiaali asukoha järgsele kohtule, kui nõue on seotud peakorteri või filiaali tegevusega;

hagi, milles nõutakse lepingu sõlmimist, lepingu sisu kindlaksmääramist, lepingu muutmist ja lepingu olemasolu tuvastamist, lepingu täitmist, lõpetamist või kehtetuks tunnistamist ning lepingu täitmatajätmisest või nõuetekohasest täitmatajätmisest tuleneva kahju hüvitamist, võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas asub vaidlusaluse lepingu täitmise koht; lepingu täitmise kohaks on konkreetse lepingu liigi tüüpiline täitmise koht, eelkõige juhul, kui tegemist on 1) vallasasja müügiga (koht, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda), 2) teenuste osutamisega (koht, kus lepingu kohaselt teenuseid osutati või kus neid oleks tulnud osutada); kahtluse korral tuleb esitada lepingu täitmise kohta kinnitav dokument;

lepinguvälise kahju nõuded – hagi võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas kahju tekitanud sündmus aset leidis;

hagi massimeediavahendites rikutud isiklike õiguste kaitseks võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on hageja elukoht või registreeritud asukoht;

asjaga tegelemise eest tasumisele kuuluva summa maksmine – hagi võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas esindaja asjaga tegeles;

kinnisasja üürile- või rendileandmisega (*najem* või *dzierzawa*) seotud nõuded – hagi võib esitada kinnisasja asukoha järgsele kohtule;

nõuded lihtveksli või tšekiga kohustuse võtnud isiku vastu – hagi võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas asub maksekoht. Mitu lihtveksli või tšekiga

kohustuse võtnud isikut võib kaevata koos kohtusse, mille tööpiirkonnas asub maksekoht, või üldise pädevusega kohtusse, mille tööpiirkonnas asub vekslid või tšeki aksepteerinud maksja või selle väljaandja asukoht;

hagi, mille ese on pangatehingust tulenev nõue panga, pangandustegevusega tegeleva muu üksuse või nende õigusjärglaste vastu, võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on hageja alaline elukoht või registreeritud asukoht. Sama kehtib ka hagide suhtes, mis on esitatud hüpoteeklaenu andva panga või tema õigusjärglaste vastu hüpoteeklaenu andva panga tegevusest tuleneva nõude tõttu;

tööõigusega seotud asjad – hagi võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas tööd tehakse, tehti või pidi tehtama, või kohtule, mille tööpiirkonnas asjaomane asutus, ettevõtte vms asub (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 461 lõige 1).

2.2.2.2 Millal peab valida teise kohtu, mitte kostja elukohajärgse kohtu (üldise kohtualluvuse järgi kindlaksmääratud kohus)?

Kohtu ainupädevus (erandlik kohtualluvus) tähendab seda, et asja võib arutada ainult seadustikus kindlaks määratud kohus. Erandlik kohtualluvus nähakse ette asjades, mis puudutavad järgmist:

omandiõigus või muud asjaõigused kinnisasja suhtes ja kinnisasja valdamisega seotud küsimused ning tsiviilseadustiku artiklite 231, 224–228 ja 230 alusel kinnisasja puudutavad nõuded: hagi võib esitada ainult kinnisasja asukoha järgsele kohtule; kui vaidluse ese on maa servituut, määratakse kohtualluvus kindlaks koormatud kinnisasja asukoha järgi; asjaomane kohtualluvus hõlmab asjaõigustega seotud isiklike nõudeid ja õigusi, mida taotletakse koos nende nõuetega sama kostja vastu; kui pooled on seda üksmeelselt taotlenud, võib pädev kohus suunata kohtuasja teisele samaväärsele kohtule arutamiseks, kui see on otstarbekas;

pärimine, pärandi sundosa ning annak, surma puhuks tehtavad korraldused – hagi võib esitada ainult testaatori viimase harilik viibimiskoha järgsele kohtule ja kui testaatori alalist elukohta Poolas ei ole võimalik kindlaks teha, siis pärandi või selle osa asukoha järgsele kohtule;

ühistu, ühingu, äriühingu või sidusühingu liikmesus – hagi võib esitada ainult registreeritud asukoha järgsele kohtule;

abiellulised suhted – hagi võib esitada ainult kohtule, mille tööpiirkonnas abikaasad viimati elasid, kui see on endiselt vähemalt ühe abikaasa alaline elukoht või harilik viibimiskoht. Sellise aluse puudumise korral on ainupädev kohus kostja alalise elukoha järgne kohus ja kui puudub ka see alus, siis hageja alalise elukoha järgne kohus;

vanemate ja laste ning lapsendaja ja lapsendatava suhted – hagi võib esitada ainult hageja alalise elukoha järgsele kohtule, tingimusel et puudub põhjus hagi esitamiseks üldise kohtualluvuse sätete alusel.

2.2.2.3 Kas pooled võivad valida kohtu, mille pädevusse asi tavaliselt ei kuulu?

Erikohtualluvus tähendab seda, et kohtualluvust võib eriseadustes kindlaks määratud juhtudel tõlgendada erinevalt:

õigus kohut valida on antud hagejale;

see kehtib juhul, kui mitme kohtu pädevus on põhjendatud või kui hagi on esitatud mitme poole vastu, kelle puhul on üldise kohtualluvuse sätete kohaselt pädevad asja arutama eri kohtud; sama kehtib ka juhul, kui kinnisasi, mille alusel kohtualluvust määratakse, asub mitme kohtu tööpiirkonnas; õigus kohut valida on antud mõlemale poolele kokkuleppe või üksmeelse taotluse alusel; pooled võivad kirjalikult kokku leppida, et annavad juba tekkinud vaidluse või kindlaks määratud õigussuhetest edaspidi tuleneda võivad vaidlused lahendada esimese astme kohtule, millel puudub seadusjärgne territoriaalne pädevus. See kohus on sellisel juhul ainupädev, kui pooled ei ole teisiti kokku leppinud või kui hageja ei ole esitanud hagiavaldust elektroonilise maksekäsmenetluse teel (*Elektroniczne postępowanie upominawcze, EPU*). Pooled võivad kirjaliku kokkuleppega ka piirata hageja õigust valida nende vaidluste puhul mitme pädeva kohtu vahel; pooled ei saa erandlikku kohtualluvust siiski muuta; kohtualluvust käsitlevad kokkulepped peavad olema koostatud kirjalikult ning võivad olla materiaaõigusliku kokkuleppe osa (kohtualluvuse klausel) või iseseisvad kokkulepped; tööõiguse ja sotsiaalkindlustuse asjades võib pädev kohus poolte üksmeelse taotluse korral suunata kohtuasja teisele samaväärsele tööõiguse ja sotsiaalkindlustuse küsimustega tegelevale kohtule arutamiseks, kui see on otstarbekas; pädeva kohtu määrab kõrgema astme kohus või Poola kõrgeim kohus; kui pädev kohus ei saa takistuse tõttu asja arutada ega võtta muid meetmeid, määrab kõrgema astme kohus uue kohtu. Selline määramine on põhjendatud üksnes siis, kui takistuse tõttu ei ole võimalik asja arutada, nt kohtuniku taandamine või vääramatu jõud; Poola kõrgeim kohus võib kohtuasja suunata taotleva kohtuga samaväärsele muule kohtule arutamiseks, kui see on õigusemõistmise huvides vajalik, eelkõige seoses vajadusega tagada, et kohut tajutaks erapooletu organina. Kohtuasja suunamist võib taotleda pädev kohus; kui menetlusosaline on riigikassa ja selle riigi organisatsiooniline üksus, kelle tegevusest tulenevalt nõue esitatakse, siis kohus 1) kui ta on pädev kohtuasja menetlema, peab omal algatusel edastama toimiku kõrgema astme kohtule, kes peab kohtuasja suunama mõnele teisele taotleva kohtuga samaväärsele kohtule arutamiseks; 2) kui ta on kõrgema astme kohus kui kohtuasja menetlemiseks pädev kohus, peab kohtuasja menetlemiseks pädev kohus omal algatusel edastama toimiku kõrgema astme kohtule, kes peab kohtuasja suunama mõnele teisele taotleva kohtuga samaväärsele kohtule arutamiseks, mis asub väljaspool taotleva kohtu tööpiirkonda; Poola kõrgeim kohus on kohustatud määrama kohtu, kelle poole tuleb pöörduda, kui territoriaalset kohtualluvust ei ole võimalik kohtuasja asjaolude põhjal seadustiku kohaselt kindlaks määrata (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 45).

3 Kuidas saada teada, millisesse kohtusse tuleks pöörduda, kui asi on erikohtu pädevuses?

Erikohtud on halduskohtud (*sądy administracyjne*) ja sõjakohtud (*sądy wojskowe*).

Sõjakohtute tööd reguleeritakse 21. augusti 1997. aasta sõjakohtute seadusega (*Prawo o ustroju sądów wojskowych*). Üldjuhul arutavad need kohtud Poola relvajõudude kriminaalasju. Muud kohtuasjad võib anda nende lahendada üksnes seadusega.

Halduskohtute tööd reguleeritakse 25. juuli 2002. aasta halduskohtute seadusega (*Prawo o ustroju sądów administracyjnych*). Halduskohtud mõistavad õigust, valvates riiklike haldusasutuste tegevuse järele ning lahendades kohalike omavalitsuste ja valitsusasutuste vahelisi pädevust ja võimupiire käsitlevaid vaidlusi. Erandjuhtudel võib halduskohus teha riiklike haldusasutuste tegevuse järele valvamise kohustuse raames otsuse ka tsiviilasjas.

Viimati uuendatud: 27/09/2024

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.